

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de informateurs
Dhr. W.J. Bos & dhr. H.G.J. Kamp
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 20 september 2012

Betreft: Aanbevelingen NJCM t.b.v. de kabinetsformatie

Aan de informateurs,

Erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreemdbare rechten van alle mensen is de grondslag voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld. Zo luidt de eerste overweging uit de preambule van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die op 10 december 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen. Mensenrechten zijn sindsdien verankerd in onze rechtsstaat en vervullen in de Nederlandse maatschappij een fundamentele rol.

Dit in acht nemend verwacht het NJCM dat de informateurs, de betrokken onderhandelaars en de deelnemende partijen (hierna: de partijen) zich in zullen zetten voor een humaan en rechtvaardig nationaal- en buitenlands beleid, opdat de mensenrechten te allen tijde worden gewaarborgd in en door Nederland.

In deze brief doet het NJCM daartoe een aantal aanbevelingen. Deze betreffen onder meer de toegang tot de rechter en een behoorlijke procesgang, de positie van adolescenten in het strafrecht, het vreemdelingenbeleid, het belang van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), mensenrechten- en kinderrechteneducatie en het Nederlands buitenlands beleid.

Bij de onderhandelingen over de kabinetsformatie dienen de betrokkenen zich steeds af te vragen hoe de beraamde plannen zich verhouden tot de mensenrechten. Deze verworvenheden zijn zwaar bevochten en mogen onder geen beding worden prijsgegeven.

Een kopie van dit schrijven doen wij toekomen aan de fractievoorzitters en de partijbesturen van 50PLUS, CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP en VVD in de Tweede Kamer.

Hopende u hiermee van dienst te zijn.

Hoogachtend,

Marloes van Noorloos

Waarnemend voorzitter NJCM

Toegang tot de rechter en behoorlijk proces

Het NJCM roept de partijen op om zich in te zetten voor de effectieve toegang tot een onafhankelijke rechter.

In het politiek debat zijn de afgelopen tijd verschillende voorstellen gedaan om het aantal zaken voor de rechter te verminderen, bijvoorbeeld door de verhoging van griffierechten of het stimuleren van andere vormen van geschillenbeslechting. Het NJCM waarschuwt dat hierbij het belang van een onafhankelijke toets door een rechter voor rechtzoekenden niet uit het oog mag worden verloren. Dit is een fundamenteel recht en, als voorwaarde voor de effectieve bescherming van mensenrechten, een belangrijk aspect van onze rechtsstaat.

Zonder toegang tot een onafhankelijke rechter komt ook het recht op een eerlijk proces op de tocht te staan. In dit licht valt het op dat in verschillende partijprogramma's het voornemen tot uiting wordt gebracht om vaker en strenger te straffen en om sneller voorlopige hechtenis toe te passen. Het NJCM staat kritisch tegenover deze voornemens aangezien deze een behoorlijke procesgang in de weg kunnen komen te staan, bijvoorbeeld als de presumpctie van onschuld erdoor in het gedrang komt.

Wetsvoorstel minimumstraffen

Het NJCM meent dat het wetsvoorstel Minimumstraffen potentieel inbreuk maakt op het recht op een eertijdige behandeling van een strafzaak, door een onafhankelijke en onpartijdige rechter (artikel 6, eerste lid, EVRM). Het NJCM roept de partijen op om niet in te stemmen met het wetsvoorstel.

Het NJCM sluit zich aan bij de vrees van rechters dat hen de vrijheid wordt ontnomen een passende straf te bepalen; hierdoor kan de rechter geen maatwerk meer leveren. Door de Raad van State wordt het wetsvoorstel zelfs aangemerkt als een *'onwenselijke systeeminbreuk'*. Het leveren van maatwerk wordt door het wetsvoorstel *'zodanig beperkt dat het evenwicht in de verhouding tussen wetgever en rechter substantieel wordt verstoord'*, aldus de Raad van State. Het NJCM meent dat de onafhankelijkheid van de rechter in het geding kan komen.

Wetsvoorstel adolescentenstrafrecht

In het Wetsvoorstel adolescentenstrafrecht staan de rechten van het kind, zoals neergelegd in het Kinderrechtenverdrag, onder spanning. Het NJCM roept de partijen op om de kwetsbare positie van kinderen in het strafrecht te allen tijde in acht te nemen en kritisch te zijn op wetsvoorstellen die de rechten van kinderen inperken.

Het NJCM staat kritisch tegenover verhoging van de duur van de jeugddetentie van twee naar vier jaar. Het wetsvoorstel is op dit punt niet in overeenstemming met de doelstellingen van artikel 37 van het VN-Kinderrechtenverdrag, noch met de artikelen 10 en 24 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), waarin staat dat vrijheidsbeneming als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur dient te worden toegepast. In het wetsvoorstel wordt voorts het hele sanctiepakket uit het jeugdstrafrecht en het gewone strafrecht beschikbaar gesteld voor adolescenten van 16 tot 23 jaar, waardoor minderjarigen vaker bij volwassenen gedetineerd zullen worden. Deze omstandigheid zal eerder machtsmisbruik en geweld in de hand werken, dan de recidive, zoals beoogd door het wetsvoorstel, terugdringen. Zo waarschuwt ook het Kinderrechtencomité: *'There is abundant evidence that the placement of children in adult prisons or jails compromises their basic safety, well-being, and their future ability to remain free of crime and to reintegrate'* (*General Comment No 10 (2007), Children's Rights in Juvenile Justice*, par. 85).

Het wetsvoorstel staat ten slotte op gespannen voet met artikel 40 Kinderrechtenverdrag, dat de staten die partij zijn opdraagt te streven naar wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen. Het wetsvoorstel laat dit streven juist los.

Toelating van gezinsmigranten in Nederland

Een ieder heeft recht op respect voor zijn gezinsleven. Dit recht staat bij vreemdelingen voortdurend onder druk door de invoering van steeds restrictievere maatregelen. Het NJCM roept de partijen op om het gezinsleven van vreemdelingen te respecteren en te garanderen.

Het NJCM is bezorgd over de verdere aanscherping van de voorwaarden voor gezinshereniging en gezinvorming, en voor het centraal stellen van de individuele verantwoordelijkheid van de vreemdeling en zijn/haar gezinslid. De toename van het aantal restrictieve maatregelen – zoals de verscherping van de inburgeringstoets in het buitenland, de beperking van gezinsmigratie tot het kerngezin en de invoering van een wachttermijn voor de referent – heeft immers tot gevolg dat het essentiële recht van migranten om hun gezinsleven te kunnen uitoefenen steeds meer onder druk komt te staan.

Strafbaarstelling van illegaal verblijf

De strafbaarstelling van illegaal verblijf is niet doeltreffend om het te bestrijden. Het NJCM roept de partijen daarom op om illegaal verblijf niet rechtstreeks strafbaar te stellen.

Illegaal verblijvende vreemdelingen kunnen op basis van vreemdelingenwetgeving in bewaring worden gesteld voor uitzetting. De uitzetting van vreemdelingen vanuit detentie stuit in de praktijk echter op verschillende problemen waardoor het merendeel van de vreemdelingen niet wordt uitgezet. De strafbaarstelling van illegaal verblijf leidt aldus niet tot een effectiever uitzetbeleid. Daarentegen brengt de strafbaarstelling van illegaal verblijf schadelijke neveneffecten met zich mee, zoals de vermenging van het vreemdelingenrecht en het strafrecht die zich lastig laat beoordelen door de rechter, aantasting van de rechtsgelijkheid en stigmatisering van vreemdelingen.

Sociale en economische rechten in Nederland

Het onthouden van basisrechten aan kwetsbare mensen is in strijd met de menselijke waardigheid en past een rijk, beschaafd land als Nederland niet. Het NJCM roept op om economische en sociale rechten te garanderen voor mensen die zelf niet in hun basisbehoeften kunnen voorzien.

Alle mensen die in Nederland zijn (en niet uitgezet worden) hebben het recht op voedsel, kleding en opvang zolang ze daar zelf niet aan kunnen komen. Het onthouden van dit basisrecht aan mensen in een rijk land als Nederland is in strijd met de menselijke waardigheid en beschaving. De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken heeft op 12 maart 2012 dan ook – in lijn met de mensenrechtelijke verplichtingen uit onder andere het Europees Sociaal Handvest (artikel 13 en 31 ESH), het EVRM (artikel 3, 8 en 14) en het VN-Kinderrechtenverdrag – niet voor niets aanbevolen het opvangbeleid ten opzichte van vreemdelingen te wijzigen. Ook het toezichthoudende verdragscomité bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele (IVESCR) wees er in zijn aanbevelingen van 2010 op dat dergelijke discriminatie t.a.v. basisrechten niet toelaatbaar is. Nederland is al eens veroordeeld door het Europese Comité voor Sociale Rechten (*DCI tegen Nederland*, 47/2008). Nederland zou zich moeten inspannen om verdere schendingen (en daarmee een nieuwe veroordeling) te voorkomen.

Segregatie in het onderwijs

Ter bevordering van gelijkheid, tolerantie en vriendschap tussen verschillende etnische groepen – en in lijn met internationale verplichtingen – beveelt het NJCM de partijen aan om segregatie in onderwijs actief te voorkomen en bestrijden.

De regering heeft vanaf 2011 gesteld niet langer actief maatregelen te treffen voor bestrijding van etnische segregatie in het Nederlandse onderwijs ten behoeve van kwaliteitsverbetering. Het NJCM wees al eerder op internationale verplichtingen onder artikelen 2, eerste lid, onder (e), 3 en 7 van het VN-Verdrag tegen Rassendiscriminatie (CERD) en artikelen 28 en 29 van het VN-Kinderrechtenverdrag. Hierin wordt Nederland verplicht om actief maatregelen te nemen om de facto segregatie in het onderwijs te voorkomen en tegen te gaan. Het NJCM roept op om deze verplichtingen zo spoedig mogelijk na te komen.

Mensenrechten- en kinderrechteneducatie

Het NJCM pleit er bij de partijen voor om mensenrechten- en kinderrechteneducatie een structurele plaats in het reguliere onderwijs te geven.

In Nederland maakt mensenrechten- en kinderrechteneducatie nog geen formeel onderdeel uit van de onderwijsprogramma's, terwijl deze opdracht voortvloeit uit internationale verplichtingen die Nederland is aangegaan. Het is dan ook niet verrassend dat vergelijkend Europees onderzoek laat zien dat de kennis bij Nederlandse kinderen over deze rechten en plichten achter blijft bij hun Europese leeftijdgenoten. Dit past niet in een democratische samenleving, waar burgerschapsonderwijs overigens bij wet geregeld is. De Nederlandse Onderwijsraad gaf onlangs aan dat de overheid meer duidelijkheid moet geven aan scholen over de inhoudelijke kern van burgerschapsonderwijs, inclusief de rol van mensenrechten. Het NJCM dringt erop aan dat de regering er middels formele maatregelen voor zorgt dat alle leerlingen en studenten in Nederland mensenrechten- en kinderrechteneducatie ontvangen.

De cruciale betekenis van het EVRM en het EHRM

Het NJCM roept de partijen op om zich in te zetten voor het waarborgen van de fundamentele rechten zoals neergelegd in het EVRM en actief mee te denken over het oplossen van de enorme achterstanden bij het EHRM.

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is ontstaan als reactie op de Tweede Wereldoorlog om de fundamentele rechten van burgers te beschermen. Inmiddels zijn 47 landen bij het Verdrag aangesloten en genieten bijna 820 miljoen mensen zijn bescherming. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens levert een grote bijdrage aan het goed functioneren van de betrokken rechtsstaten en is een essentieel element in de bescherming van personen tegen schendingen van hun fundamentele rechten. Zo verbiedt het EVRM uitzetting van vreemdelingen naar landen waar zij een reëel risico lopen op foltering of wrede behandeling. Het EHRM dreigt inmiddels, door zijn eigen succes en het gebrek aan implementatie in verschillende landen, te verdrinken in de hoeveelheid zaken. Om te waarborgen dat het EHRM zijn belangrijke taak kan blijven uitoefenen, roept het NJCM de partijen op om zich in te zetten voor de naleving van de fundamentele rechten en actief mee te denken over het oplossen van de enorme achterstanden bij het EHRM.

Ratificatie van ondertekende mensenrechtenverdragen

Het NJCM roept de partijen op om spoedig over te gaan tot de ratificatie van het VN-Gehandicaptenverdrag en het Optioneel Protocol bij IVESCR.

Het NJCM dringt erop aan om de volgende door Nederland ondertekende verdragen zo spoedig mogelijk te ratificeren: het VN-Verdrag voor de bescherming van de rechten van gehandicapte personen (CRDP) ondertekend op 20 maart 2007 en het Optioneel Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake Economisch Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) ondertekend op 24 september 2009. Ook roept het NJCM op tot de ondertekening en ratificatie van het Optioneel Protocol bij het Gehandicaptenverdrag en om de ondertekening en ratificatie van het Migrantenwerkers-verdrag in overweging te nemen. Tenslotte roept het NJCM op om het Derde Facultatief Protocol bij het Kinderrechtenverdrag te ondertekenen.

Mensenrechten in het buitenlands beleid

De aandacht voor mensenrechten in het buitenlands beleid van Nederland is de afgelopen regeringsperiode afgenomen. Het NJCM roept de partijen op om de positie van mensenrechten in het buitenlands beleid van Nederland te verzekeren.

Nederland heeft internationaal altijd een belangrijke positie ingenomen in de strijd tegen mensenrechtenschendingen overal ter wereld, ook ten aanzien van bondgenoten. Helaas is deze positie tijdens afgelopen regeringsperiodes verzwakt, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het negeren van de motie Hachchi/Peters (*Kamerstukken II*, 32 735, 21). Nederland dient deze positie te herstellen door in zijn buitenlands beleid alle landen, dus ook bondgenoten, op mensenrechtenschendingen aan te spreken. Nederland heeft hiertoe overigens alleen het recht indien intern de zaken op orde zijn: in de afgelopen jaren heeft Nederland steken laten vallen op het gebied van mensenrechten. Om (weer) een voorbeeldfunctie in te nemen naar buiten toe, zal Nederland dus ook intern weer meer inspanningen moeten verrichten.